

RISE bæredygtighedsrapport

Lars Landmand

Dato for dataindsamling 22-06-2016

Bern University of Applied Sciences

School of Agricultural, Forest and Food Sciences HAFL

Response-Inducing Sustainability Evaluation RISE

Bedriftprofil

Bedriftsleder	Lars Landmand
Bedriftens navn	
Navn på spørgeskema/scenarie	Bæredygtighedsanalyse
Projekt	BD tjek 2016
År	2015
Interviewer/landbrugskonsulent	RISE
Dato for dataindsamling	22-06-2016
Dato for diskussion af resultater	28-07-2016
Calculation date	28-07-2016

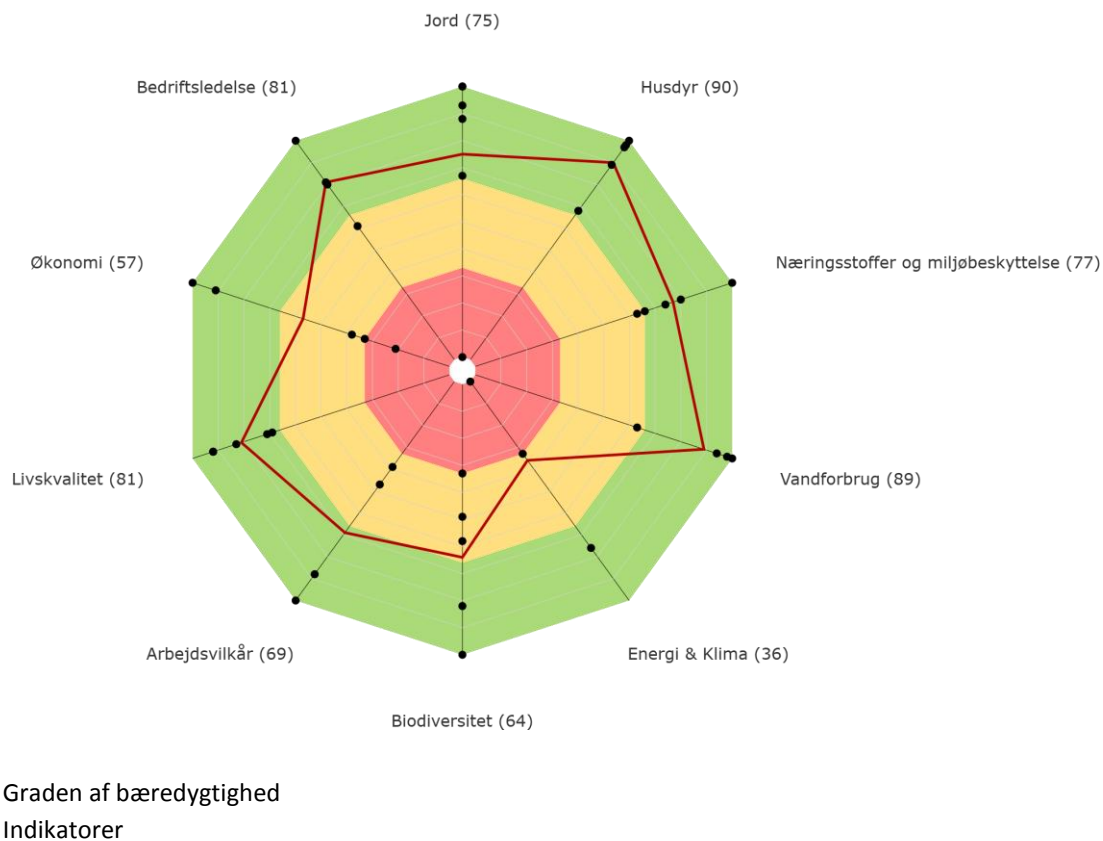
Introduction

I denne RISE rapport, er resultatet af bæredygtighedsanalysen præsenteret. I et personligt feedback møde er resultaterne forklaret og diskuteret. En rangliste kan opstilles efter landmandens forventninger og ressourcer. Endelig kan mulige foranstaltninger og næste skridt planlægges.

Yderligere RISE information

<http://rise.hafl.bfh.ch> og www.bæredygtighedstjek.dk
Bern University of Applied Sciences BFH
School of Agricultural, Forest and Food Sciences HAFL, RISE
Länggasse 85, CH-3052 Zollikofen, Switzerland

Bæredygtighedspolygon

Lav præstation

Medium præstation

God præstation

Forklarende noter: Den ideelle gård producerer fødevarer, foder og andre landbrugsprodukter og tjenester i mængder, der afspejler de muligheder, som er defineret af de lokale klima-, jord- og socioøkonomiske rammebetingelser. Fossile brændstoffer og andre ikke- fornybare ressourcer bruges kun til landbrugsproduktion i et omfang, hvor en tilsvarende udskiftning bliver tilgængelig. Næringsstoffer som kvælstof, fosfor og kulstof, anvendes effektivt og genanvendes på bedriftsniveau. Inputs bruges efter princippet "så få som muligt, så meget som nødvendigt". Produktionssystemerne bidrager til at bevare mangfoldigheden af økosystemer. Husdyr holdes på en passende måde. Ingen skadelige stoffer frigives til jord, vand og atmosfære i mængder, der overstiger miljøets indtag- og bæreevne. Alle dem, der arbejder på gården er givet ansættelse under ordentlige og sunde forhold. Gården giver en indtægt, der gør det muligt for ejeren at opfylde forpligtelsen til at betale i tide og til at investere i bæredygtige teknologier. Gården er økonomisk, økologisk og socialt modstandsdygtig og kan tåle naturlig og socioøkonomisk turbulens."

Idéer og anbefalinger:

Jo flere indikatorer, bedriften har i det grønne område, desto mere bæredygtig vil den være. Målet er at yde en god præstation indenfor alle aspekter af bæredygtighed; men det vil aldrig være realistisk at opnå 100 point indenfor alle parametre, da flere af dem påvirker hinanden i modsat retning.

Temaer & indikatorer

1	Jord	75
1.1	Jord management	100
1.2	Planteproduktivitet	67
1.3	Niveau organisk stof i jord	93
1.4	Jordreaktion	100
1.5	Jorderosion	88
1.6	Jordkomprimering	0

2	Husdyr	90
2.1	Husdyr management	100
2.2	Husdyrproduktivitet	89
2.3	Mulighed for arts-relateret adfærd	97
2.4	Kvalitet af stalde	98
2.5	Husdyrsundhed	68

3	Næringsstoffer og miljøbeskyttelse	77
3.1	Næringsstof management	74
3.2	Gødskning	80
3.3	Plantebeskyttelse	100
3.4	Luftforurening	63
3.5	Jord- og vandforurening	66

4	Vandforbrug	89
4.1	Vand management	63
4.2	Vandforsyning	100
4.3	Intensitet af vandforbrug	98
4.4	Kunstvanding	94

5	Energi & Klima	36
5.1	Energi management	33
5.2	Energiintensiteten i landbrugsproduktionen	76
5.3	Drivhusgasbalance	0

6	Biodiversitet	64
6.1	Biodiversitets management	49
6.2	Økologiske prioritetsområder	100
6.3	Landskabskvalitet	33
6.4	Intensiteten af landbrugsproduktion, både planter og dyr	82
6.5	Mangfoldighed af landbrugsproduktionen	58

7	Arbejdsvilkår	69
7.1	Personaleledelse	88
7.2	Arbejdstid	47
7.3	Sikkerhed på arbejde	100
7.4	Løn og indkomstniveau	39

8	Livskvalitet	81
8.1	Beskæftigelse og Uddannelse	92
8.2	Økonomisk situation	92
8.3	Sociale relationer	83
8.4	Personlig frihed og værdier	69
8.5	Sundhed	71

9	Økonomi	57
9.1	Likviditetsreserve	33
9.2	Cash flow - omsætningshastighed	100
9.3	Økonomisk sårbarhed	38
9.4	Gældsætning	91
9.5	Sikkerhed af levebrødsvej	21

10	Bedriftsledelse	81
10.	Virksomhedsmål, strategi, implementering	81
10.	Tilgængelighed af information	80
10.	Risikostyring	61
10.	Robuste relationer	100

Forklarende noter

Idéer og anbefalinger

Detaljerede resultater

Tema Jord	75
<i>Beregningsvariant: RISE 3.0</i>	
Frugtbar jord er en begrænset, let nedbrydelige ressource, der er afgørende for både liv og produktion. Dette emne afspejler jordbundens tilstand på gården, og hvordan denne tilstand påvirkes af landbrugspraksis. Resultaterne for dette emne besvarer følgende spørgsmål for landmanden: - Hvor ligger niveauet af min jords frugtbarhed? - Hvilke konsekvenser har mine landbrugsmetoder på frugtbarheden i min jord?	
Forklarende noter Idéer og anbefalinger	
Forvaltning af jorden	100

Bæredygtigheds mål

Viden og teknologi er aktivt anvendt til at fremme en produktiv, stedstilpasset og jordbevarende anvendelse af jorden på bedriften.

Indhold

En vurdering af om jordbundsanalyser, næringsstofferne kredsløb, omsætning af organiske materiale i jorden samt ændringer i jordens kulstof-indhold er beregnet og taget med i betragtning, og om der er gået landbrugsareal tabt indenfor de sidste ti år.

Bedømmelse

100 point tildeles, hvis alle de relevante analyser udføres og ingen landbrugsarealer er gået tabt.

Forklarende noter Idéer og anbefalinger	
Planteproduktivitet	67

Bæredygtigheds mål

Gennem passende udbytter pr. arealenhed, bidrager gården både med kvantitet og kvalitet til at opfylde efterspørgslen efter landbrugsprodukter og sikrer sin egen økonomiske konkurrenceevne.

Indhold

Udbytter pr. arealenhed af alle afgrøder, der dyrkes på gården, er sat i forhold til regionale referencedata for meget høje, gennemsnitlige og meget lave udbytter. Desuden er produktkvaliteten vurderet ud fra regionale eller gårdspecifikke kriterier.

Bedømmelse

De tre angivne referenceudbytter svarer til hhv. 100 RISE point (meget højt udbytte), 67 RISE point (gennemsnitligt udbytte) og 34 RISE point (lavt udbytte), 0 RISE point (intet udbytte), +/- 20-point korrektion for produktets kvalitet. Lineær interpolation bruges til finde værdien mellem de tre definerede punkter.

Forklarende noter Idéer og anbefalinger	
--	--

Niveau organisk stof i jord

93

Bæredygtigheds mål

Den dyrkede jord på gården er velforsynet med organisk stof, der sikrer, at indholdet af organisk stof i muldlaget i det mindste forbliver stabilt.

Indhold

Enten er indholdet af organisk materiale i den dyrkbare jord direkte evalueret, eller også er en simpel ligevægt af organisk stof beregnet og vurderet på grundlag af sædskifte og landbrugsmetoder.

Bedømmelse

Af hensyn til enkelhed, forudsætter RISE, at der er et højt og stabilt indhold af organisk stof i permanente græsarealer, permanente afgrøder og skov (Kuntze et al., 1994). Der er to muligheder for at vurdere situationen på agerjord (mineral jord). 1) Hvis pålidelig analyse data er tilgængelige, er indhold af organisk materiale i muldlaget vurderet ud fra højde og jordtype. Retningsgivende data er leveret af en omfattende analyse af bayerske gårde (Capriel, 2010), men har dog ikke gyldighed for humusrige jorde (moser og tørv). 2) Hvis sikre data ikke er til rådighed, er en simpel omsætning af organisk materiale i jorden beregnet og evalueret, med en sondring imellem økologiske og konventionelle bedrifter. Koefficienterne for organisk stofomsætning er taget fra "Standortangepasste Methode" (Kolbe, 2008). Målet er et stabilt indhold af organisk materiale i jorden, der kan sikre en tilstrækkelig forsyning af næringsstoffer og samtidig hindre at næringsstofferne bliver utilgængelige og giver anledning til en høj udledning af drivhusgasser (Kolbe, 2012). Bedømmelses funktionerne af begge de anvendte fremgangsmåder i RISE er kun gældende for den tempererede klimazone. For områder uden for denne zone vil RISE bruge koefficienter, der endnu ikke er blevet videnskabeligt valideret.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Jordreaktion

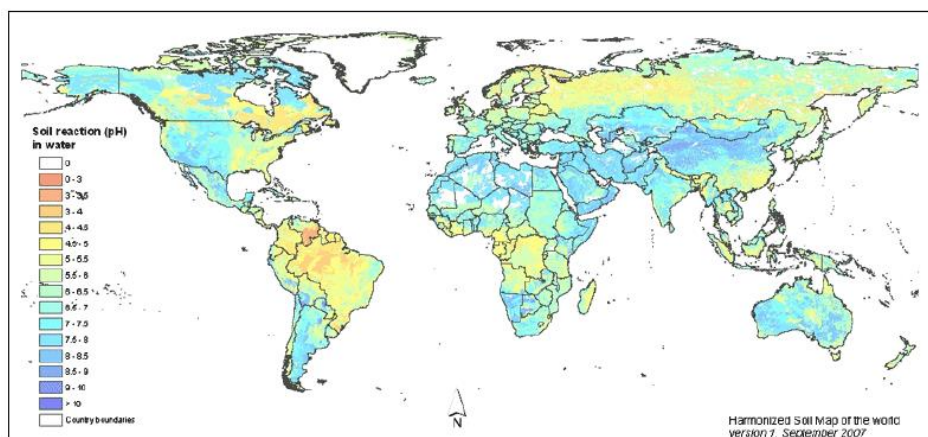
100

Bæredygtigheds mål

Jordens reaktionstal er inden for det optimale interval for afgrøde vækst; jordbruget forårsager hverken tilsaltning eller forsuring udenfor dette interval.

Indhold

Jordens pH evalueres med hensyn til afgrødernes behov og risikoen for tilsaltning eller forsuring vurderes

S

Bedømmelse

Jord forsuring og tilsaltning vurderes af en enkelt indikator i RISE, da begge er forbundet med jordens pH. 100 point tildeles hvis alle jorde på bedriften har en pH-værdi mellem 5,5 og 7,0. Point fratrækkes ved højere eller lavere pH-værdier. Yderligere point fratrækkes, hvis der anvendes sure gødninger uden at jordene bliver korrekt kalkede. 25 point fratrækkes, hvis der anvendes mere end 100 kg/ha pr. år (handelsgødningsmængde) af fysiologisk sure gødninger (fx urea, ammoniumsulfat). I tørre klimaområder, er tilstrækkelig dræning af jorden afgørende, og jordens pH bør ikke overstige 7,0.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Jorderosion	88
-------------	----

Bæredygtigheds mål

Mængden af jord tabt gennem vand- og vinderosion overstiger ikke tabs tolerancetærskler i selv de mest følsomme områder.

Indhold

Der spørges indtil hyppigheden og intensiteten af alle de erosionshændelser, der har fundet sted på gården gennem de seneste 5 år. Hertil kommer at, klima, hældningsgradienter, jordtype, plantedække og landbrugspraksis anvendes til at beregne risikoen for vand- og vinderosion for de mest følsomme risikoområder.

Bedømmelse

100 point = ingen jorderosion er observeret; risikoen for erosion overstiger ikke jordens tabs tolerancetærskler selv i de højeste risikoområder.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Jordkomprimering	0
------------------	---

Bæredygtigheds mål

Afgrødevækst og livet i jorden forringes ikke af over-komprimering af undergrunden.

Indhold

Risiko for overdreven jordpakning vurderes på baggrund af risikofaktorer (hjul belastning, jordens fugtighed, jordtype, jordbearbejdning) og beskyttelsesfaktorer (reduktion af trykbelastning, forbedring af jordstabilitet).

Bedømmelse

100 point = ingen over-komprimering observeret. Jordbunden er hverken sårbar over for komprimering eller jordbearbejdning; maksimal hjulbelastning er 2,5 t eller derunder.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Tema Husdyr	90
<i>Beregningsvariant: RISE 3.0</i>	

Husdyrholdet er en integreret del af mange landbrugsproduktionssystemer. Husdyr holdes på en måde, der sikrer deres velfærd og ikke skader miljøet. Dyrevelfærd-venlig praksis omfatter de "fem friheder": frihed til at få dækket sult og tørst, fri for ubehag, fri for smerte, skade eller sygdom, frihed til at udleve normal adfærd, og fri for frygt og nød (FAWC, 1979). Samtidig bør høj ydelse og ressourceeffektivitet også blive videreført. Dette emne giver en indikation af:

- Om husdyrenes ydelse er på et højt niveau,
- Om dyreholdsystemet giver mulighed for en for arten passende adfærd,
- Om de fysiologiske behov hos dyrene er opfyldt, og
- Om dyrene er sunde.

Forklarende noter
Idéer og anbefalinger

Husdyr management	100
-------------------	------------

Bæredygtigheds mål

Husdyrholdet på gården forvaltes på en langsigtet og stedstilpasset måde for at optimere dyresundhed, dyrevelfærd og bæredygtighed

Indhold

En vurdering af, om husdyr-relaterede data indsamles og anvendes på en målrettet måde i avl og opdræt med henblik på at forbedre dyrevelfærden

Bedømmelse

100 point = systematisk overvågning og dokumentation af husdyrbruget (mht. sundhed og ydeevne), afbalancerede kriterier for udvælgelse og avlsarbejde.

Forklarende noter
Idéer og anbefalinger

Husdyrproduktivitet	89
---------------------	-----------

Bæredygtigheds mål

Passende ydeevne opnås af husdyrene på gården.

Indhold

Årlig ydelse af alle kategorier af dyr på gården sammenlignes med regionale indsamlede data for meget høj, gennemsnitlig og meget lavt præstationsniveau. Produktkvalitet er også bedømt på grundlag af regionale eller gårdspecifikke kriterier.

Bedømmelse

De tre retningsgivende ydeevne-værdier er følgende: 100 RISE point (meget højt udbytte), 50 RISE point (gennemsnitlig udbytte) og 0 RISE point (meget lavt udbytte), +/- 20 point korrektion for produktetkvalitet. Lineær interpolation finder den aktuelle værdi mellem de tre definerede punkter.

Forklarende noter
Idéer og anbefalinger

Mulighed for arts-relateret adfærd	97
------------------------------------	----

Bæredygtigheds mål

Anlæggene til husdyr giver dyrene mulighed for at udtrykke deres naturlige sociale liv, bevægelsesmønstre, hvile og søvn, foderoptagelse, udskillelse af affaldstoffer, reproduktion, behagelighed og undersøgende adfærd.

Indhold

Der gøres en vurdering af, om dyrene nyder tilstrækkelig tid udendørs og har kontakt med andre dyr af samme art og om deres miljø tillader dem at opføre sig så naturligt som muligt.

Bedømmelse

100 point = baseret på nuværende viden, så tillader de forhold, hvorunder dyrene holdes for arten en passende adfærd for alle de adfærdsmønstre, som er kategoriseret i RISE.

Forklarende noter
Idéer og anbefalinger

Kvalitet af stalde	98
--------------------	----

Bæredygtigheds mål

De fysiologiske behov hos dyrene opfyldes; de lever i et, for arten, passende miljø.

Indhold

Der gøres en vurdering af, om temperatur, belysning, luftkvalitet, støjniveau og fodringsanlæg opfylder behovene hos de pågældende arter.

Bedømmelse

100 point = alle dyr lever under, for arten, passende forhold.

Forklarende noter
Idéer og anbefalinger

Husdyrsundhed	68
---------------	----

Bæredygtigheds mål

Dyrene lever uden smerte og sygdom. Antallet af utilsigtede tab er så lille som muligt.

Indhold

En vurdering gøres ud fra antallet af utilsigtede tab, veterinære behandlinger, zootekniske indgriben og dyrenes ydre tilstand.

Bedømmelse

100 point = ingen veterinære behandlinger er nødvendige, ingen dødelighed som følge af sygdom, skade eller ulykker, ingen lemlæstede dyr.

Forklarende noter
Idéer og anbefalinger

Tema Næringsstoffer og miljøbeskyttelse	77
<i>Beregningsvariant: RISE 3.0</i>	
Bæredygtig landbrugsproduktion gør brug af naturlige cyklusser af næringsstoffer. Den bevarer en god balance af næringsstoffer selv ved et højt produktivitetsniveau, samtidig minimeres miljøforurening og materialeforbrug. Dette emne giver en indikation af: hvorvidt tætte kredsløb og bæredygtige kilder er taget i betragtning i valg af input (gødning, foder, etc.); om skader på miljøet undgås under opbevaring, anvendelse og bortskaffelse af materialer.	
Forklarende noter Idéer og anbefalinger	
Næringsstof management	74

Bæredygtigheds mål

Gården fremmer bæredygtig produktion af forbrugsvarer, maskiner, infrastruktur, foder og gødning gennem ansvarlig materialeforbrug. Måltrettet materiale valg og effektiv ressourceudnyttelse forebygger affald.

Indhold

En vurdering er gjort (i) om der er prioriteret i brugen af næringsstoffer (primært foder og kunstgødning) enten produceret på bedriften selv eller i det mindste købt lokalt (inden for en region-specifik radius), (ii) om der i materiale- og udstyrsforbrug bliver overvejet bæredygtighedskriterier og især den cirkulære økonomi, (iii) om uproduktive tab forhindres.

Denne indikator integrerer oplysninger om følgende komponenter:

- (1) Selvforsyning af foder (beregnet): N- selvforsyning, P - selvforsyning.
- (2) Selvforsyning af gødningsforbrug (beregnet): N- selvforsyning, P - selvforsyning.
- (3) regionaliteten af foder forsyning.
- (4) regionaliteten af gødnings udbud.
- (5) Tab under plantedyrkning (" fodertab ").
- (6) Graden af gennemførelse af potentiel genanvendelse.

Bedømmelse

100 point = alle materialer er fremskaffet lokalt, fra bæredygtige kilder. Uproduktive tab minimeres.

Forklarende noter Idéer og anbefalinger	
Gødsning	80

Bæredygtigheds mål

En afbalanceret forsyning af næringsstoffer til afgrøderne giver gode udbytter og forhindrer samtidig skader på miljøet og mangel på næringsstoffer i jorden. Optimal brug er gjort af de næringsstoffer, som er til rådighed på gården og disse er kun suppleret med eksternt indkøbte næringsstoffer, hvor det er nødvendigt.

Indhold

Kvælstof og fosfor balancer beregnes på bedriftsniveau (udfra udbud og efterspørgselsdata, kan de retningsangivende værdier for bedømmelsesfunktionen justeres i de regionale data. Næringsstof overskud

vurderes mere kritisk end underskud i overskudsområder. Tolerancen for overskud er kun højere i tilfælde af en dårlig P forsyning, men ikke ved en dårlig N forsyning). En vurdering gøres også ud fra, om gødning bruges sparsommeligt i overensstemmelse med bedste praksis.

Denne indikator integrerer oplysninger om følgende komponenter:

1) Gødnings forvaltning = Gødnings planlægning (faktorer taget i betragtning): afgrødernes behov for næringsstoffer (planlagte udbytter x kvalitet), resultater af jordbundsanalyser (P og K Indhold, tekstur, indhold af organisk stof...), atmosfærisk kvælstof immission, biologisk kvælstoffiksering, disponible mængder af organisk gødning (typer, Indhold af N og P, fortyndingsfaktorer), mobilisering af næringsstof fra afgrøderester, barkflis og grøngødning; anvendelse af gødning (faktorer, der tages i betragtning): tid og mængder (behovsspecifik anvendelse og frigivelse, type og formulering af gødning, doserings egnethed, præcis dosering og udspreddning (teknologi, vindhastighed).

2) Gårdens kvælstofbalance.

3) Gårdens fosfor balance.

Bedømmelse

100 point = gødning bliver kun anvendt, hvor det er nødvendigt, på grundlag af de relevante analyseresultater. Gården har stabile N og P balancer, dvs. forskellen mellem udbud og efterspørgsel overstiger ikke 10 %. De nøjagtige detaljer i vurderingsfunktionen kan defineres regionalt for både N og P. Som regel vil flere point blive fratrasket ved overskud end ved et tilsvarende niveau underskud.

Forklarende noter

Idéer og anbefalinger

Plantebeskyttelse

100

Bæredygtigheds mål

Plantebeskyttelse på gården bygger på principperne om integreret plantebeskyttelse. Farlige stoffer, der er skadelige for miljøet anvendes kun, hvor det er strengt nødvendigt, og deres indvirkning på miljøet minimeres gennem målrettet udvælgelse og anvendelse.

Indhold

Der er gjort en vurdering af (i) i hvilket omfang problemerne ved plantebeskyttelsesmidler forvaltes i overensstemmelse med principperne for integreret plantebeskyttelse, (ii) toksicitet og persistens af eventuelle plantebeskyttelsesmidler, der anvendes, og (iii) om foranstaltninger er på plads til at minimere eventuelle utilsigtede bivirkninger forårsaget af anvendelse af genetisk modificerede organismer (GMO'er).

Denne indikator integrerer oplysninger om følgende komponenter:

(1) Forvaltning af udfordringer ved plantebeskyttelse i henhold til principperne for integreret plantebeskyttelse: lokalitetsspecifikke tilpassede produktionssystemer, sortsvalg baseret på resistens og tolerance over for skadedyr og sygdomme, pålidelig identifikation af arter forud for kemiske behandlinger, anvendelse af skadetærskler, brug af biologiske og mekaniske hellere end kemiske midler til plantebeskyttelse, at foranstaltninger bevarer effektiviteten af plantebeskyttelsesmidler (f.eks herbicid rotation).

(2) Rettidig omhu i GMO-dyrkning: ved overholdelse af relevant lovgivning og opsatte foranstaltninger for at forhindre uønsket spredning eller udkrydsning af gener, bevarelse af specifikke GM-egenskaber (fx herbicid tolerance, modstand over for skadedyr), udvikling i anvendelse af plantebeskyttelsesmidler efter indførelse af GMO.

Bedømmelse

100 point = anvendelsespraksis af plantebeskyttelsesmidler er helt i tråd med integrerede principper, eller ingen plantebeskyttelsesprodukter eller GMO'er anvendes.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger****Luftforurening****63****Bæredygtigheds mål**

Opbevaring, anvendelse og bortskaffelse af materialer forårsager ikke gasformige emissioner, der truer eller skader sundheden for mennesker, dyr eller miljøet (luft, jord, vand og naturlige økosystemer).

Indhold

Denne indikator omhandler gasformige emissioner, der kan skade menneskers sundhed eller økosystemer. Det integrerer oplysninger om:

(1) Ammoniak: mulig ammoniakfordampning fra husdyrproduktion (antal husdyr pr. arealenhed, bedømmelse af græsningspraksis, gylle-opbevaring, -spredning og inkorporering i jorden), mulig ammoniakfordampning fra importerede organiske gødninger (ved spredning og inkorporering i jorden), mulig ammoniakfordampning fra handelsgødning (type og mængde).

(2) Udstødningsgasser, røg og lugt: Afbrænding af problematiske affald (fx plast), klager fra naboer på grund af ubehagelig lugt (fx fra stalde, gylleanlæg, spildevandsslam, biogasgæring eller kompostering).

Denne indikator omhandler opbevaring, anvendelse og bortskaffelse af giftige stoffer (plantebeskyttelsesmidler, veterinærlægemidler, farvestoffer og farver, etc.), samt andre stoffer, der kan være skadelige for mennesker, dyr eller miljø (spildevand, affald, spild hos foder- eller gødningsforhandlere, etc.). Der er spurgt til faktiske hændelser af jord- og vand-forurening (indenfor de seneste 5 år), og risikoen, for om sådanne hændelser kan opstå i fremtiden, vurderes også.

Bedømmelse

100 point = ingen forureningsulykker og ingen risiko for at forurening vil forekomme.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger****Jord- og vandforurening****66****Bæredygtigheds mål**

Opbevaring, anvendelse og bortskaffelse af materialer forårsager ikke flydende eller faste emissioner, der truer eller skader sundheden for mennesker, dyr eller miljøet (luft, jord, vand og naturlige økosystemer).

Indhold

Denne indikator omhandler flydende og faste emissioner, der kan skade menneskers sundhed eller økosystemer. Det integrerer oplysninger om:

(1) Næringsstoffer (N og P): Forholdsregler i forbindelse med opbevaring og spredning af fast gødning og gylle, siloer, småparceller med risiko for udvaskning af næringsstoffer, ved midlertidig opbevaring af organisk gødning på bar jord.

(2) Forurenende stoffer i gødning: tungmetaller, radioaktive isotoper, organiske stoffer (kompost, spildevandsslam), som ikke er blevet analyseret for forurenende stoffer, gylle og husdyrgødning, som indeholder antibiotikarest.

(3) Plantebeskyttelsesmidler: bræmmer, vand erosion (6 m brede bevoksede buffer strimler, permanent vegetation langs markskel, forebyggelse af tilslemning, vedligehold af en høj grad af vandkapacitet = forebyggelse af overfladeafstrømning)), forebyggelse af afdrift, økotoksikologiske egenskaber af plantebeskyttelsesmidler (toksicitet og persistens).

(4) Forurenende stoffer i affald, restprodukter og spildevand: opbevaring og bortskaffelse af problematiske materialer, risici fra husholdnings- og gård-spildevand, andel af tilstrækkelig behandlet spildevand, forurening af vand forårsaget af husdyr, øvrige risici for jord- og vandforurening.

Denne indikator omhandler opbevaring, anvendelse og bortskaffelse af giftige stoffer (plantebeskyttelsesmidler, veterinærlægemidler, farvestoffer og farver, etc.), samt andre stoffer, der kan være skadelige for mennesker, dyr eller miljø (spildevand, affald, Spild fra foder- eller gødningsforhandlere, etc.). Interviewpersoner er udspurgt om faktiske tilfælde af jord og vand forurening (i de seneste 5 år), og risikoen for om sådanne tilfælde af forurening vil ske i fremtiden vurderes også.

Bedømmelse

100 point = ingen tilfælde af forurening og ingen risiko for at forurening vil forekomme.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Tema Vandforbrug	89
<i>Beregningsvariant: RISE 3.0</i>	

Rent frisk vand er uundværlig for både menneskeliv, og til afgrøde- og husdyrproduktion. Landmandens produktionssystem påvirker mængden og kvaliteten af det vand, som er til rådighed for andre brugere. Dette emne omhandler:

- Kvaliteten og mængden af gårdens vandforsyning,
- Hvor intensivt og effektivt vandet anvendes i produktionen og
- Hvor bæredygtig gårdens markvandingspraksis er.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Vand management	63
------------------------	-----------

Bæredygtigheds mål

Viden og teknologi er aktivt anvendt til at sikre en effektiv, stedstilpasset og ressourcebesparende udnyttelse af vandressourcerne.

Indhold

Denne indikator er kun beregnet, hvis der anvendes "blå" vand (taget fra grundvandsmagasiner eller overflade vandområder) på gården (i modsætning til kun "grønt" vand, dvs. regnvand naturligt absorberet af planterne). Interviewpersoner er spurgt om, hvorvidt vandforbruget overvåges, om muligheden for at indsamle regnvand anvendes, hvor det kan lade sig gøre, om de er opmærksomme på de potentielle vandbesparende foranstaltninger, der kan gennemføres på gården og i hvilket omfang sådanne foranstaltninger faktisk er blevet indført.

Bedømmelse

100 point = vandforbrug overvåges, potentielle vandbesparende foranstaltninger er kendt og fuldt implementeret.

Forklarende noter Idéer og anbefalinger	
Vandforsyning	100

Bæredygtigheds mål

Mængden og kvaliteten af gårdens vandforsyning er sikker på kort og lang sigt.

Indhold

Der spørges til den nuværende situation, tendenser og potentiale for konflikter vedrørende mængden og kvaliteten af vandforsyningen.

Bedømmelse

100 point = ingen problemer på gården (ingen grund til at øge dybden af brønde, ingen vandrelaterede konflikter, ingen forringelse af vandkvaliteten, ingen nedgang i vand tilgængelighed, ingen fald i grundvandsspejlet), sammen med et lavt regional vandbelastningsniveau som defineret af WBCSD Global Water Tool. (World Business Council for Sustainable Development)

Forklarende noter Idéer og anbefalinger	
Intensitet af vandforbrug	98

Bæredygtigheds mål

Mængden af vand, der anvendes i landbrugsproduktionen er tilpasset de lokale forhold gennem valget af afgrøder og timingen af dyrkningen. Gården er ikke afhængig af eksternt leveret vand og dets kunstvandingsbehov er minimeret.

Indhold

Behovet for vand til gårdens afgrøder og husdyr er beregnet på baggrund af regionale standard koefficienter og sammenlignet med vandforsyningen, bestemt af de klimatiske forhold i løbet af det pågældende år. Vandbehovet er skønnet under hensyntagen til timingen og varigheden af dyrkningen.

Bedømmelse

100 point = gårdens samlede behov for vand er mindre end den årlige mængde af regn, der falder på dens jord. Afgrødevalget og den tid af året, hvor afgrøderne dyrkes sikrer, at behovet for kunstvanding minimeres, hvilket forhindrer et strukturelt vand underskud.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Kunstvanding

94

Bæredygtigheds mål

Effektive kunstvandingsmetoder gør det muligt at opnå høje fysiske og finansielle udbytter.

Indhold

En vurdering af, om (i) kunstvanding udføres på en målrettet og effektiv måde, (ii) kunstvanding giver økonomisk mening og (iii) der er problemer i forbindelse med kunstvanding.

Bedømmelse

100 point = vanding udføres på en målrettet og effektiv måde, samt er økonomisk fornuftig og problemfri.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger****Tema Energi & Klima**

36

Beregningsvariant: RISE 3.0

For at være bæredygtig skal landbrugsproduktionen være energieffektiv og ikke afhængig af ikke-vedvarende, miljøskadelige energibærere. Dette er med til at beskytte klimaet, hvilket igen har en indvirkning på sundheden hos planter, mennesker og dyr. Dette emne omhandler:

- I hvilket omfang produktionen på gården er afhængig af ikke-bæredygtige energikilder,
- Gennemførelse af energibesparende foranstaltninger,
- Netto volumen af drivhusgasser (minus optag), der udsendes fra gården.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Energi management

33

Bæredygtigheds mål

Bæredygtig energi-anvendelse fremmes gennem den aktive udbredelse af viden og teknologi.

Indhold

Denne indikator beregnes kun, hvis energi faktisk anvendes på bedriften (i modsætning til hvis det kun er arbejdskraft fra mennesker og dyr. Interviewpersoner er spurgt om, hvorvidt energiforbrug overvåges, om mulighederne for at producere vedvarende energi på gården bliver brugt, uanset om de er opmærksomme på de potentielle energibesparende foranstaltninger, der kan gennemføres på gården og i hvilket omfang sådanne foranstaltninger faktisk bliver gennemført.

Bedømmelse

100 point = energiforbruget overvåges, fuld brug af mulighederne for produktion af vedvarende energi, der er en bevidsthed om de potentielle energibesparende foranstaltninger, og disse gennemføres fuldt ud.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Energiintensiteten i landbrugsproduktionen	76
--	----

Bæredygtigheds mål

Landbrugsproduktionen er ikke afhængig af ikke-vedvarende energikilder.

Indhold

Udnyttelsesintensiteten og procentdelen af ikke-vedvarende energibærere på gården beregnes som en enkelt indikator. Dette indebærer fastsættelse af den anvendte mængde og, hvor det er relevant, omfanget af energiforbrug pr. arealenhed af alle anvendte energibærere. Kun gårdens direkte energiforbrug er taget i betragtning, hvorimod "grå" energi ikke er inkluderet (dvs. den energi, som er "indeholdt" i bygninger, maskiner og produktionsinput).

Bedømmelse

I RISE 3.0, er energiintensiteten scoret ved hjælp af en sigmoid kurve. Bedømmelsesfunktionen er baseret på data indsamlet gennem 15 års erfaring med RISE 1 og 2 og er blevet kalibreret til at være meget følsom i pointgivning til energiintensive gårde i industrialiserede lande. Procentdelen af vedvarende energi har en modulerende effekt - en højere procentdel af vedvarende energi fører til en højere score for den samme energiintensitet værdi (kurven skifter til højre) og der er en noget større tolerance oppe ved overgangs punktet (udvidelse af kurven).

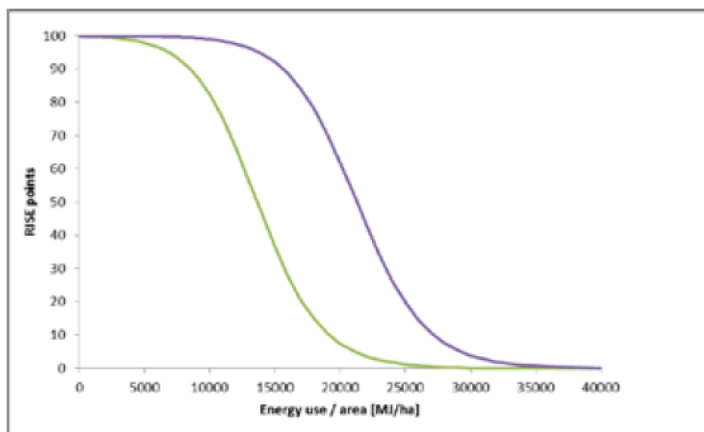

Figure 21: Eksempel på bedømmelsen af energiintensiteten ved 50% (grøn kurve) og 100% (lilla kurve) vedvarende.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Drivhusgasbalance	0
-------------------	---

Bæredygtigheds mål

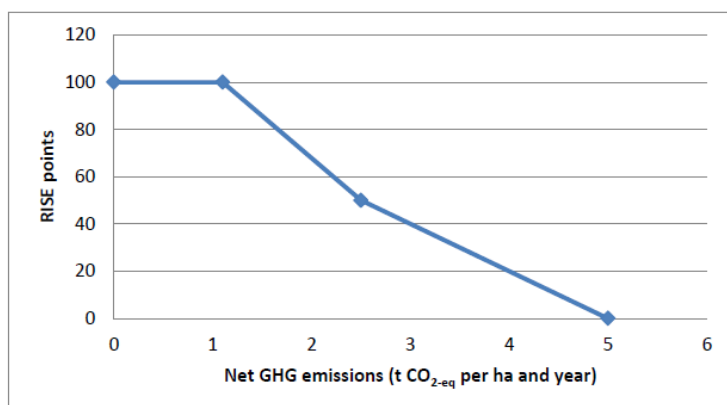
De årlige netto drivhusgasemissioner på gården, der anvendes under produktionen, overstiger ikke den mængde, som det vil være nødvendigt at holde sig under i udledning, for at forhindre en stigning af den gennemsnitlige globale temperatur på mere end 2°C i forhold til det førindustrielle niveau.

Indhold

En drivhusgas balance er beregnet ved hjælp af data om markbrug, energiforbrug, produktionsmetoder, husdyrhold og arealanvendelse, og derefter bedømt mod globale og/eller EU-data.

Bedømmelse

Bedømmelsesfunktionen tildeler point som følger (Fig. 22): 100 point = 1,1 t CO₂ ækvivalenter/ha (gennemsnit globale emissioner i 1990), 67 point = 2,0 t CO₂ ækvivalenter/ha (EU 15 gennemsnittet i 1990 minus 20 %), 50 point = 2,5 t CO₂ ækvivalenter/ha (EU 15 gennemsnittet i 1990), 0 point = 5 t CO₂ ækvivalenter/ha (to gange EU 15 gennemsnittet i 1990). De retningsgivende værdier er baseret på data i Nabuurs et al. (2007), Smith et al. (2007), FAOSTAT (faostat.fao.org) og EØS (2013). Kun en begrænset reduktion af drivhusgasemissioner vil være muligt, hvis efterspørgslen efter landbrugsprodukter forbliver uændret. De anslåede gennemførlige reduktioner er baseret på data i Weiske et al. (2006).

Forklarende noter

Idéer og anbefalinger

Tema Biodiversitet

64

Beregningsvariant: RISE 3.0

Mangfoldigheden af levende organismer og sundheden i økosystemer er tæt forbundet. Faktisk er landbrugsproduktion og menneskelivet i sig selv kun overhovedet mulig takket være regulering af vand, kredsløb af næringsstoffer og luftarter, bestøvning, dannelse af jord og andre funktioner, udført af økosystemer. Dette emne omhandler:

- Hvad der bliver gjort for at fremme mangfoldigheden af arter, sorter og racer på gården,
- Hvor godt de naturlige økosystemer bevares og udgør en del af landbrugslandskabet,
- Kvaliteten af det ledelsesmæssige omkring plantebeskyttelse og
- Om stoffer, der er giftige for mennesker og natur anvendes til beskyttelse af afgrøder og husdyr.

Forklarende noter

Idéer og anbefalinger

Biodiversitets management

49

Bæredygtigheds mål

Gården har et forvaltningssystem vedrørende biodiversitet, der inkorporerer en strategisk og systematisk tilgang til planlægning, beslutningstagning, gennemførelse og overvågning af aktiviteter rettet mod beskyttelse af arter og økosystemers bevaring.

Indhold

Gården skal enten modtage omfattende rådgivning om biodiversitet eller have en viden om den aktuelle situation. Der bør også være planlægning og gennemførelse af foranstaltninger til beskyttelse af arter og levesteder og overvågning af den succes, de gennemførte foranstaltninger udfører. En række landbrugsforanstaltninger til fremme af biodiversiteten bør gennemføres på dyrkningsarealer (og eventuelt også på uproduktiv jord, i skov).

Bedømmelse

100 point for omfattende rådgivning om biodiversitet eller en viden om den aktuelle situation, planlægning og gennemførelse af foranstaltninger til beskyttelse af arter og levesteder og overvågning af den succes, som kommer ud af de foranstaltninger, der gennemføres. Desuden bør en række landbrugsforanstaltninger til fremme af den biologiske mangfoldighed gennemføres på landbrugsarealet (og også eventuelt på uproduktiv jord, i skov)

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Økologiske prioritetsområder

100

Bæredygtigheds mål

Gården huser flere områder med potentiel stor biodiversitet, der giver et levested for sjældne og specialiserede planter og dyr.

Indhold

En vurdering er lavet af den procentdel af landbrugsarealet, der har en høj økologisk værdi (planære, lineære og prikkede strukturer). Det vurderede område kan valgfrit udvides til hele gårdområdet.

Bedømmelse

100 point tildeles, hvis 17% af gården har stort potentiale for biodiversitet. Dette tal er baseret på FN-konventionen om den biologiske mangfoldighed (Nagoya, Aichi), hvori det hedder, at 17% af landområdet bør forvaltes for naturens skyld. Dette mål kan justeres på regionalt plan.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Landskabskvalitet

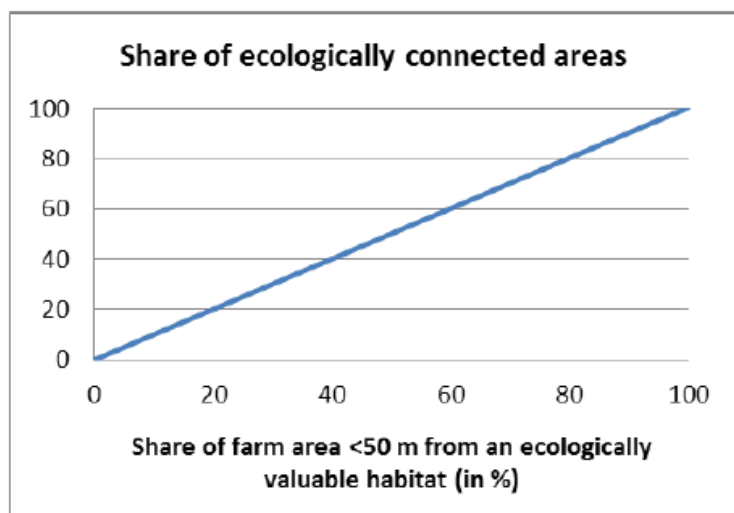
33

Bæredygtigheds mål

Landskabet er godt forbundet, så mobile dyrearter kan flytte fra et økologisk springbræt til et andet. Der er ingen "erosion" af økologiske strukturer.

Indhold

En vurdering af forbundethed af økologisk værdifulde strukturer i landskabet, samt hvordan andelen af disse strukturer har udviklet sig over de sidste 10 år.

Bedømmelse

100 point tildeles, hvis 100 % af agerjorden indeholder eller er i tæt nærhed (< 50 m) til økologisk værdifulde strukturer, og hvis disse strukturers udvikling har fulgt en positiv tendens (+/- 20 point). Den optimale værdi for den økologiske kvalitet af landskabet kan justeres på regionalt plan.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Intensiteten af landbrugsproduktion, både planter og dyr	82
--	----

Bæredygtigheds mål

Produktionens intensitet er lav nok til at give levested til en mangfoldig flora og fauna.

Indhold

Intensiteten af gødskning, brug af plantebeskyttelsesmidler og husdyrproduktion (belægningsgraden) beregnes på områdebasis og de foranstaltninger, der træffes for at fremme biodiversiteten på landbrugsområdet registreres. Begge aspekter bliver derefter vægtet.

Bedømmelse

100 point = ingen kvælstof gødskning (0 kg N pr. ha), ingen brug af plantebeskyttelsesmidler, lav belægningsgrad (1 dyreenhed pr. ha). Disse værdier kan justeres på regionalt plan. Eventuelle sprøjtemidler der benyttes, har kun et lavt niveau af giftighed for ikke-målorganismer (bl.a. gavnlige insekter og vandorganismer) og lav persistens (halveringstid < 1 måned).

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Mangfoldighed af landbrugsproduktionen	58
--	----

Bæredygtigheds mål

Gennem forskellige landbrugsproduktioner og anvendelse af genetisk forskellige afgrøder og husdyr på bedriften, så vil gården bidrage til overlevelse og udvikling af plante- og husdyrgenetiske ressourcer. Dette bidrager til at sikre, at en bred vifte af primært genmateriale stadig vil være til rådighed for fremtidige generationer til avl og forædling. Ved at dyrke forskellige afgrøder, er gården med til at skabe et mere varieret kulturlandskab.

Indhold

En vurdering er lavet over forskellige aspekter af produktionens mangfoldighed: antallet af forskellige typer arealanvendelser, antallet af mark- og permanente afgrøder, antallet af husdyrracer på gården (med bonus point for gamle eller truede sorter og racer); permanente græsarealer, brugshyppighed og udbytter evalueres; biavl er vurderet positivt.

Bedømmelse

100 point = 5 forskellige typer arealanvendelser (dette tal kan justeres på regionalt plan), 6 forskellige husdyrracer, 3 sjældne og/eller gamle racer eller sorter og bier holdes på gården, høj procentdel af forskellige permanente græsarealer (vurdering baseret på brugshyppighed og udbytte), 10 forskellige plante- og permanente afgrøder (for > 10 ha af mark- og permanente afgrøder, 10 afgrøder; for under 10 ha af mark- og permanente afgrøder, 1 afgrøde pr. ha).

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Tema Arbejdsvilkår	69
<i>Beregningsvariant: RISE 3.0</i>	
En engageret og produktiv arbejdsstyrke er en grundlæggende forudsætning for en vellykket bedrift. Begge disse træk er stærkt påvirket af gårdbaseret arbejdsvilkår. Denne indikator vurderer de objektive arbejdsvilkår for gårdens ansatte og selvstændige arbejdskræfter. Følgende aspekter behandles: - Arbejdsmiljø og sikkerhed/fysiske arbejdsforhold, - Arbejdets tilrettelæggelse, - Respekt for de grundlæggende rettigheder, - Vederlag, - Retfærdighed.	
Forklarende noter Idéer og anbefalinger	
Personaleledelse	88

Bæredygtigheds mål

God personaleledelse sikrer, at gården har en tilstrækkelig kort-, mellem- og langsigtet dannelse af tilfredse, motiverede og tilstrækkeligt uddannet personale. Der er ikke meget potentiel konflikt takket være gennemskuelige og rimelige vilkår og ansættelsesforhold.

Indhold

En vurdering af, om bedriften har en professionel, fremadrettet system for personaleledelse på plads, og om arbejdsvilkår er i overensstemmelse med anstændige arbejdsforhold, der er fastsat i relevante menneskerettighedskonventioner og aftaler.

Bedømmelse

100 point = personalebehov er kendt/arrangementer er på plads for at klare erstatning af arbejdstagere, som forlader bedriften af aldersrelaterede årsager/ et læreplads-program er på plads/ skriftlige ansættelseskontrakter/ lønsedler/ arbejdstilladelser til al personale/ foranstaltninger der træffes for at motivere arbejdsstyrken (f.eks incitamenter, ros)/ beskyttelse mod uberettiget afskedigelse/ tilstrækkelig

indkomst i tilfælde af ulykker, sygdom, barsel mv/ ingen diskrimination/ ingen tvangsarbejde af nogen art/ frihed til at danne fagforeninger.

Forklarende noter

Idéer og anbefalinger

Arbejdstid

47

Bæredygtigheds mål

Alle personer, der arbejder på gården har nok fritid, til at komme sig fysisk og mentalt, så de kan forblive sunde og produktive i det lange løb.

Indhold

Daglige, ugentlige og årlige arbejdstider og årlig ferie registreres og evalueres i forhold til regionale normer.

Bedømmelse

100 point = 5 dage om ugen, 40 timer om ugen, 6 ugers betalt ferie om året, overarbejde vederlag. Disse værdier kan justeres på regionalt plan.

Forklarende noter

Idéer og anbefalinger

Sikkerhed på arbejde

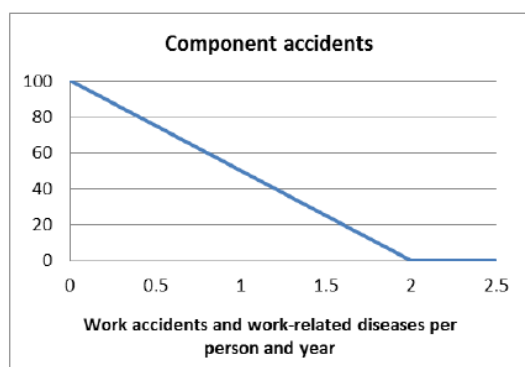
100

Bæredygtigheds mål

Der træffes passende foranstaltninger for at sikre, at antallet af arbejdsulykker og tilfælde af sygdom på gården minimeres. Børn er ikke skadet af arbejde, de udfører på gården.

Indhold

En vurdering er lavet på baggrund af frekvensen af arbejdsulykker og tilfælde af sygdom på gården, de trufne foranstaltninger for at forhindre dem, og om der er risiko for ulovligt børnearbejde.

Bedømmelse

100 point = ingen arbejdsulykker og/ eller sygdomme i de seneste 5 år/ sikkerhedsstrategier er implementeret/ sikker opbevaring og anvendelse af plantebeskyttelsesmidler/ kun plantebeskyttelsesmidler med lav toksicitet er brugt/ intet problematisk børnearbejde.

Forklarende noter

Idéer og anbefalinger

Løn og indkomstniveau

39

Bæredygtigheds mål

Ansatte på gården tjener en timeløn, der giver dem mulighed for at leve komfortabelt over fattigdomsgrænsen, når de arbejder efter normerede timer.

Selvstændige (hovedsagelig familiemedlemmer, der ikke får udbetalt en løn) modtager også en hensigtsmæssigt kompensation (via privat forbrug og ikke-monetære ydelser), og gården leverer et meget positiv økonomisk afkast.

Indhold

Indtægten hos de mennesker, der arbejder på gården bliver sammenlignet med deres finansielle behov. Selvstændige er også spurgt om gårdens økonomiske resultater (f.eks hvordan værdien af virksomheden, har ændret sig, private konto indskud/ hævninger, opbygning af reserver, dannelse af egenkapital), da det er muligt, at andre aktiver kan have været akkumuleret på gården udover dem, der anvendes til eget forbrug.

Bedømmelse

34 point = de ansatte, der arbejder på gården tjener en timeløn, der giver dem mulighed for at leve på fattigdomsgrænsen, når de arbejder normerede timer. 100 point = timelønnen er det dobbelte af fattigdomsgrænsen for en gennemsnitlig husstand. For selvstændige (ubetalte familiemedlemmer, der arbejder på gården), er den samme beregning foretaget på grundlag af tal, der fremkommer ved at dividere det private forbrug plus alle de ikke-monetære fordele, som er nydt af husstanden med det samlede antal arbejdstimer, som er udført af alle selvstændige. De relevante grænseværdier (fattigdomsgrænsen, faktor for 100 point, husstandsstørrelse, normal arbejdstid) kan justeres på regionalt plan. Ekstra point tildeles eller trækkes (+/- 50) baseret på gårdens økonomiske resultater.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Tema Livskvalitet	81
<i>Beregningsvariant: RISE 3.0</i>	

En stor tilfredshed med arbejdet og livet i almindelighed er vigtig for den fysiske, psykiske og sociale trivsel for de mennesker, der bor på gården. Livskvalitet, tilfredshed og lykke er vigtige indikatorer for succesfuld bæredygtig udvikling. Livskvalitet opnås, når individuelle mål løbende blive opfyldt.

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Beskæftigelse og Uddannelse	92
------------------------------------	-----------

Bæredygtigheds mål

Alle gårdens personale er tilfredse med deres beskæftigelse og deres grund- og løbende uddannelse.

Indhold

En vurdering er lavet for alle interviewede af, hvor vigtig deres beskæftigelse og grunduddannelse og løbende uddannelse er for dem, og hvor tilfredse de er med deres nuværende situation i denne henseende.

Bedømmelse

100 point = meget tilfredse med nuværende beskæftigelse (på bedriften, bibeskæftigede aktiviteter, husholdningsarbejde osv.: arbejdstype, arbejdstid, arbejdsbelastning, forholdet til øvrige ansatte, myndigheder, kunder osv.; tilfredshed, motivation), grunduddannelse (varighed, type og niveau af uddannelse, etc.) og løbende uddannelse (kurser, selvstudium, erfagrunder, etc.).

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Økonomisk situation

92

Bæredygtigheds mål

Alt personale på bedriften er tilfredse med deres økonomiske situation.

Indhold

Alle interviewpersonerne bliver adspurgt, hvor vigtigt deres økonomiske situation er for dem, og hvor tilfredse de er med det.

Bedømmelse

100 points = meget tilfredse med løbende indtjening (fra landbrugsarbejde, bibeskæftigelses aktiviteter, andre kilder, etc.) og levestandard (bolig, muligheder, forbrug, uddannelse, ferier, fritid, pension mv).

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Sociale relationer

83

Bæredygtigheds mål

Alt personale på bedriften er tilfredse med deres sociale relationer.

Indhold

Alle interviewpersonerne bliver adspurgt, hvor vigtigt sociale relationer er for dem, og hvor tilfredse de er med deres nuværende situation i denne henseende.

Bedømmelse

100 point = meget tilfredse med familie situationen (forhold med partner, livet sammen, kommunikation, overvejelser, interaktion, etc.) og socialt miljø (venner, kolleger, naboer, osv.; hjælp, støtte, venlighed, tillid).

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Personlig frihed og værdier

69

Bæredygtigheds mål

Alt personale på bedriften er tilfredse med deres personlige friheder og deres evne til at leve af deres personlige værdier.

Indhold

Alle interviewpersonerne bliver adspurgt, hvor vigtigt personlige friheder og evnen til at leve af deres personlige værdier er for dem, og hvor tilfredse de er med deres nuværende situation i denne henseende.

Bedømmelse

100 points = meget tilfredse med stabiliteten af den samlede politiske og økonomiske situation (sikkerhed, fred, korruption, inflation, priser, beskæftigelse, etc.), personlige friheder (hobbyer, afslapning, aktiviteter, kontakter) og kulturelle og åndelige liv (musik, dans, lokal kultur og traditioner, teater, film, litteratur, billedkunst osv.; religion, spiritualitet, etc.).

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Sundhed

71

Bæredygtigheds mål

Personalet på bedriften er tilfredse med deres helbredssituation.

Indhold

Alle interviewpersonerne bliver spurgt, hvor vigtigt deres helbred (herunder tidspres og stress) er for dem, og hvor tilfredse de er med deres nuværende situation i denne henseende.

Bedømmelse

100 point = meget tilfredse med (fysisk og psykisk) sundhed og tidsstyring (tidspres, stress).

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger****Tema Økonomi**

57

Beregningsvariant: RISE 3.0

En gård er først og fremmest en virksomhed, der skal levere økonomiske mål, mens den arbejder inden for de relevante miljømæssige og sociale begrænsninger. Målet er at sikre, kort- og langsigtet rentabilitet af virksomheden og til at bevare eller endda forbedre produktiviteten således at virksomheden kan udvikle sig i en stabil og selvvalgt måde, der sikrer eksistensgrundlaget for landmandens familie og indkomsten for de ansatte på gården. Dette emne behandler følgende aspekter af en bedrifts økonomiske levedygtighed:

likviditet

stabilitet,

rentabilitet,

gældsætning,

levebrødssikkerhed

Forklarende noter**Idéer og anbefalinger**

Likviditetsreserve

33

Bæredygtigheds mål

Gårdens likvide aktiver er tilstrækkelige til at opfylde dens økonomiske forpligtelser på alle tidspunkter.

Indhold

En vurdering er lavet af forholdet mellem kontante reserver (likvide aktiver plus tilgængelige kreditmuligheder) og de gennemsnitlige ugentlige udgifter (årlige udgifter divideret med 52 uger), dvs. det

antal uger, at gården kan leve af sine likvide reserver. Gårdens reserver anses for at være tilstrækkelig, hvis, det på ethvert tidspunkt i sine produktions cyklusser, er i stand til at betale løn, regninger fra leverandører, afdrag og renter på lån ud af egne reserver.

Bedømmelse

100 point = 40 uger af kontante reserver. 0 point = 0 uger af kontante reserver. Disse værdier kan justeres på regionalt plan.

Forklarende noter Idéer og anbefalinger	
Cash flow - omsætningshastighed	100

Bæredygtigheds mål

Gården er økonomisk rentabelt både på kort og lang sigt. Med andre ord, dens indtjening gør det muligt at opfylde sine økonomiske forpligtelser, foretage investeringer og opnå en fortjeneste, der i tilstrækkelig grad giver afkast af egenkapitalen investeret i virksomheden.

Indhold

Forholdet af omsætning fra driftens salg vurderes. Hvis de relevante regnskabsmæssige data er tilgængelige, er egenkapitalforrentningen også vurderet, dvs. forholdet mellem overskuddet (omsætning minus afskrivninger) og investeret egenkapital.

Bedømmelse

Omsætning i forhold til salg: 20% = 100 point/ 10% = 67 point/ 0% = 0 point

Forrentning af egenkapital: 5% = 100 point/ 0% = 0 point

Hvis begge tal kan beregnes og tildeles en score, benyttes den gennemsnitlige score.

De retningsgivende scoringer kan justeres på regionalt plan.

Forklarende noter Idéer og anbefalinger	
Økonomisk sårbarhed	38

Bæredygtigheds mål

Gården er økonomisk stabil. Det betyder, at det jævnligt er i stand til at stå igennem dårlige tider (break-even) uden overskud i en periode på flere år med et normalt niveau af husholdnings forbrug, og at den langsigtede produktions fremtid på gården er sikker.

Indhold

Gården har flere strenge at spille på, opretholder en moderne infrastruktur og er derfor ikke helt afhængig af markedsprisudviklingen eller bestemte kunder. Garanteret adgang til jorden betyder, at det er muligt at planlægge og sikre fortsættelsen af produktionen på lang sigt, mens en høj soliditet giver landmanden mulighed for at træffe sine egne beslutninger om, hvordan virksomheden skal udvikle sig.

Bedømmelse

100 point = gårdens infrastruktur er i god stand, gården har flere kunder i alle sine vigtigste aktivitetsområder, dens vigtigste indtægtskilde udgør mindre end 20 % af de samlede forretnings indtægter (ingen koncentrationsrisiko), langsigtet adgang til al jord er sikret, og bedriften har en høj soliditetsgrad.

Forklarende noter	
Idéer og anbefalinger	
Gældsætning	91

Bæredygtigheds mål

Gårdens gældsætning er ikke problematisk og er i overensstemmelse med dets finansielle ressourcer. Der er spillerum for at påtage sig mere gæld, hvis det er nødvendigt, f.eks. for at klare sig igennem en periode, hvor det er kort med midler.

Indhold

Forhold mellem gæld og egenkapital: begrebet er beregnet som forholdet mellem nettogælden og omsætning. Dette giver mulighed for at beregne et tal, som er det antal år, det ville være nødvendigt for fuldt ud at tilbagebetale gårdens gæld med dets nuværende omsætning.

Dækningsgrad af kortfristet gæld: dette er forholdet mellem obligatoriske gæld (renter og faste afdrag) og omsætning. Det udtrykker den procentdel af omsætning, der i øjeblikket bruges til at afbetale gæld, og om der er spillerum til at påtage sig mere gæld på kort sigt, f.eks. for at komme igennem en periode, hvor markedet er ugunstig eller for at foretage investeringer.

Indikatoren score beregnes som gennemsnittet af de to komponenter.

Bedømmelse

Forhold mellem gæld og egenkapital: 100 point, hvis gården behøvede 5 år til at tilbagebetale sin gæld med dens driftslikviditet / 0 point ved 20 år.

Dækningsgraden af gæld: 100 point hvis 0% gældsbetaling af omsætningen / 67 point hvis 50 % / 0 point, hvis 100 % af omsætningen bruges til at afbetale gæld.

Disse grænseværdier kan justeres på regionalt plan. Indikatorens resultat er gennemsnittet af de to komponenter.

Forklarende noter	
Idéer og anbefalinger	
Sikkerhed af levebrødsvej	21

Bæredygtigheds mål

Gårdens indkomst er tilstrækkelig til at sikre det økonomiske udkomme til husstanden (familiemedlemmer, der ikke får udbetalt løn).

Indhold

En evaluering er lavet af forholdet mellem private udgifter og et korrigeret eksistensminimum. Eksistensminimumet korrigeres for størrelsen af landmandens familie og alle betalinger i naturalier modtaget af gården er fratrukket. Det private forbrug hos familiemedlemmer, der ikke har fået udbetalt løn (landmandens familie) bør klart overstige eksistensminimum.

Bedømmelse

Mellem 34 og højst 66 point kan tildeles hvis husholdnings udgifter beløber sig til mellem 100% og 200 % af fattigdomsgrænsen (rødlig, kritisk). Hvis husstandsindkomsten er mellem to og det maksimale tre gange højere end fattigdomsgrænsen, tildeles gården mellem 67 og det maksimale 100 point (grøn, bæredygtig).

Forklarende noter	
Idéer og anbefalinger	

Tema Bedriftsledelse	81
-----------------------------	-----------

Beregningsvariant: RISE 3.0

Det kan være helt rentabelt at drive en gård ved hjælp af traditionelle metoder, selv på længere sigt. Dog vil ændringer skulle foretages, hvis en dårligt designet ledelses proces falder sammen med åbenbare uløste udfordringer. Hvor dette sker, er det nødvendigt at ændre gårdens strategi ved at gennemføre foranstaltninger, der inkorporerer bæredygtighed i ledelsessystemer, processer og kultur.

En bæredygtig gårdforvaltning forfølger mål og strategier, der er i harmoni med interessenterne personlige værdier og tager hensyn til de naturlige begrænsninger af mennesker, dyr, miljø, økonomi og samfund; har adgang til den nødvendige viden til at træffe informerede beslutninger; vurderer løbende interne og eksterne risici, så der kan tages proaktive foranstaltninger og ressourcer kan anvendes produktivt, sikkert og rentabelt; dyrker bæredygtige relationer, der sikrer, at omgang med mennesker og interessenter både på og uden for gården er præget af respekt og fairness.

Forklarende noter
Idéer og anbefalinger

Virksomhedsmål, strategi, implementering	81
--	-----------

Bæredygtigheds mål

De mennesker, der er ansvarlige for forvaltningen af gården sætter bevidst mål, udvikler strategier til at levere disse mål og gennemfører de relevante foranstaltninger. I denne sammenhæng, "bevidste" betyder i overensstemmelse med folks personlige værdier og forholdene på og omkring gården. Den valgte strategi bør have en positiv indvirkning på den økonomiske, sociale og miljømæssige bæredygtighed.

Indhold

Denne indikator dækker både den rationelle (planlægning og prognoser) og subjektive (værdiladede) aspekter af landmandens strategiske udviklingsproces. Udfordringer for følge mål, strategier og implementering analyseres og de forretningsmæssige målsætninger kontrolleres for om de kan komme overens med bæredygtigheds mål.

Bedømmelse

100 point = Landmanden har gennemtænkte mål og en hensigtsmæssig strategi for gården og implementerer dem systematisk. Disse aspekter vurderes både af landmanden (tilfredshed om hvordan han/hun formår at lede gården), og på længere sigt (hvor komplet og gennemtænkt strategien er, og hvor godt det gennemføres). Strategien er også vurderet i forhold til, hvor holistisk den er, dvs. om det tager sociale og miljømæssige aspekter med i betragtningen lige såvel som økonomiske aspekter.

Forklarende noter
Idéer og anbefalinger

Tilgængelighed af information	80
-------------------------------	-----------

Bæredygtigheds mål

Hvor det er nødvendigt, har de ansvarlige for forvaltningen af gården adgang til tilstrækkelige oplysninger og pålidelige planlægningsværktøjer, så de er i stand til at lede gården systematisk og professionelt.

Indhold

Der gøres en vurdering af, om bedriften har adgang til tilstrækkelige oplysninger og pålidelige planlægningsværktøjer, som er nødvendige for at lede gården systematisk og om disse rent faktisk bruges, hvor der er behov.

Bedømmelse

100 point = Landmanden har adgang til alle de nødvendige oplysninger og pålidelige planlægningsværktøjer og anvender dem, når behovet er der for at lette en bæredygtig forvaltning af gården.

Forklarende noter	
Idéer og anbefalinger	
Risikostyring	61

Bæredygtigheds mål

De mennesker, der er ansvarlige for forvaltningen af gården er klar over de risici og afhængigheder, der kan udgøre en trussel mod gårdens levebrød. De gør alt i deres magt for at minimere disse risici.

Indhold

Denne indikator vurderer, hvordan de ansvarlige for forvaltningen af gården handler på de risici, der udgør en trussel mod gårdens levebrød. Der gøres en vurdering af, hvor meget råderum gårdens ledelse har internt, især med hensyn til at forebygge risici, men også i forhold til at minimere de negative virkninger af eventuelle ugunstige hændelser. Gennemførelse af kvalitetssikringsforanstaltninger er nøglen til at garantere sunde og salgbare produkter.

Bedømmelse

100 point = Alle risici, som udgør en trussel mod gårdens levebrød er kendt og passende foranstaltninger er på plads til beskyttelse mod dem.

Forklarende noter	
Idéer og anbefalinger	
Robuste relationer	100

Bæredygtigheds mål

Gårdens interne og eksterne relationer er forvaltet på en sådan måde, at der skabes et solidt grundlag for den langsigtede succes. Gården samarbejder med kolleger og naboer, hvor det giver mening at gøre det. Konflikter løses ved overenskomst og ikke ved tvang.

Indhold

Stabiliteten af gårdens interne og eksterne relationer og partnerskaber vurderes.

Bedømmelse

100 point = Stabile relationer er med succes dyrket på og udenfor gården og giver et godt grundlag for dens succes. Gården engagerer sig i fornuftigt og produktivt samarbejde med andre gårde og enkeltpersoner. Konflikter på gården, eller hvor gården er involveret, løses ved overenskomst snarere end gennem tvang.

Forklarende noter	
Idéer og anbefalinger	

Yderligere kommentarer til resultat

Forklarende noter

Idéer og anbefalinger

Tiltag

Bern University of Applied Sciences

School of Agricultural, Forest and Food Sciences HAFL

Response-Inducing Sustainability Evaluation RISE